

Бешапошникова Т.В.

старший викладач;

Школьнік С.Я.

старший викладач,

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

СПЕЦИФІКА ПОЛІХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Поліхудожнє виховання є тією творчою лабораторією, у якій зароджуються й живуть полісенсорні художні образи. І від того, які методи і підходи використовує вчитель на своїх уроках, залежить враження, яке складеться в учня про музичне мистецтво і художню культуру й залишиться, можливо, на усе життя. Як донести до учнів великий обсяг необхідного для засвоєння матеріалу, не викликавши негативних емоцій, як знайти на уроці час для творчості та спілкування, як прищепити любов до художньої культури й музики та бажання вивчати це у майбутньому?

Цій проблемі присвятили свої праці засновники педагогіки і педагогіки мистецтв Л. Вигодський, П. Блонський, С. Шацький, А. Макаренко.

Пошуки відповідей на ці питання ведуть до пошуків методів і форм подання матеріалу, які максимально сприяють оптимізації освітнього процесу.

Метою тез є визначити методичні принципи розвивальне-освітнього характеру поліхудожнього виховання дітей. Використання активних методів навчання дозволяє створити умови, які відповідають природі сприймання інформації дитиною. Діти стають активними винахідниками, мислителями, критиками, навчаються працювати з інформацією, переосмислювати її й робити необхідні висновки.

Розвивально-освітній характер поліхудожньої діяльності містить у собі наступні методичні *принципи*:

Принцип діяльності. На заняттях дитина знаходиться у постійному процесі відкриття нових знань. Учням пропонується великий обсяг навчального матеріалу: ігри, завдання, вправи, які спрямовані на формування навиків сприймання творів різних видів мистецтв за напрямами: музика, література; образотворче мистецтво; пластика, ритміка, театральні форми; кіномистецтво.

Принцип варіативності, який надає можливість вчителю свободи вибору: змінювати або додавати свій матеріал.

Принцип креативності. Вчитель має весь час стимулювати й заохочувати дитячу творчу активність, створювати ситуації, при яких кожна дитина стає творцем і реалізує своє творче начало через колективну та індивідуальну діяльність.

Принцип безперервності. Важливо, щоб процес художньо-естетичного розвитку тривав на всіх заняттях, під час інших видів діяльності.

Принцип гуманності. Без любові до життя, дітей, мистецтва не можливо впливати на формування особистості, створювати творчу атмосферу на заняттях.

Поліхудожнє виховання, як синтез музичного мистецтва, літератури та образотворчого мистецтва має дуже позитивний вплив на дітей, але вчитель має враховувати, що: діти взагалі не розподіляють твори мистецтва на види, вони інтуїтивно розуміють, що у краси немає іншого призначення, ніж позитивний емоційний вплив, наповнення, яке потрібно для душі; більша частина інформації сприймається через зорові аналізатори, тобто візуально дитині легше сприймати матеріал, ніж на слух, тож паралелі із художніми картинами будуть доречними. Слід звернути увагу дітей на те, що твори різних видів мистецтва мають схожі засоби виразності. Наприклад «ритм» існує і у творах образотворчого мистецтва, і в поезії, і у музиці. Те ж саме можна казати і про динаміку, гармонію (те, що художники називають колоритом). Тож з цього робимо висновки, що використання поліхудожнього підходу допомагає учням: отримати додаткові засоби засвоєння освітнього матеріалу; суттєво активізувати слухове сприймання; формувати прагнення продемонструвати свою індивідуальність; знаходитися у активній позиції, у стані пошуку.

Основною метою на уроках з музичного мистецтва ми вважаємо розвиток емоційної чутливості дітей. Бажано, щоб діти розвивали не тільки своє слухове сприймання, але й вчили працювати своєю душею, становилися більш чутливими, краще відчували відтінки емоцій та почуттів і у результаті наблизилися до розуміння себе, своїх переживань.

Спілкування із мистецтвом, інтерпретація художніх творів розвиває дивергентність мислення, яка є критерієм креативності. Інакше кажучи, здібність розглядати не десять явищ із одного боку, а одне із десяти, є основою творчого розвитку дитини. Поліхудожня діяльність у різних формах прояву сприяє розвитку музичного слуху і взагалі музичних здібностей, а також активізує розвиток музичного сприймання й мислення – явища складного й багатокomпонентного. Його називають і інтелектуальним сприйманням, і відображенням людиною звуків музики, і засвоєнням музичних творів. Процес сприймання, як процес розгортання та формування художнього образу, має декілька етапів: первинне сприймання; повторне сприймання, при якому відбувається заглиблення у зміст: це зорове, слухове та розумове сприймання, у ході якого акцент переноситься з емоцій на розум; стадія синтезованого сприймання, у якому емоційне враження від першого сприймання взаємодіє із розумовим процесом, збагаченим асоціаціями.

Важливо, щоб музика знаходила внутрішній відгук у слухача і виконавця, щоб вони були захоплені нею, могли оперувати певними системами уявлень, найпростішими виразно-образотворчими засобами, що викликають певні настрої, поетичні спогади, відчуття. Разом із цим, музичним, може бути сприймання не тільки музики, але й скульптури, живопису, архітектури, поезії, явищ природи, звучання людської мови тощо. Так, наприклад П. Флоренський розвивав свої погляди на прикладі храмового синтезу, де у єдине духовне дійство поєднуються звуки мови, співу, колір розписів, вогонь свічок, світ від образів, аромати, театральний ритуал літургії, одяг священнослужителів, спілкування людей, які зібрались у єдиному прагненні – все це у архітектурному просторі храму, відбитті позолоти до підкупольних висот, урочиста хода людей, їх внутрішня духовна єдність. Дійсно, тут через інтеграцію видів мистецтв, зібрані всі елементи художнього стану, подібно театру, концертному залу, музею, уроку мистецтв у класі.

Аналізуючи алгоритм взаємодії педагога й учня, можна зробити більш зрозумілою й доступною концепцію поліхудожнього розвитку дітей. Орієнтиром у плануванні уроку сумісної діяльності вчителя музичного мистецтва і його учнів є своєрідні модальні сходи: слово – жест, міміка – рух, танець – звук, музика – кольорова форма, малюнок – аромат – простір, об'єм – резонанс сприймання. Якщо художній твір містить певний образ персонажу, то спочатку визначається загальна картинка – його характеристика. Діти демонструють свої різноманітні погляди на це явище. Потім учні разом із учителем шукають жести та міміку – як персонаж дивується, гнівається або якось по-іншому реагує на події. Далі вчитель пропонує відобразити характер персонажу у русі – у танці, музично-ритмічних рухах. Інтонаційна сфера персонажу відбивається у співі. Добирається колір і зовнішній вигляд через малювання. Ароматична характеристика персонажу завжди викликає пошвавлення. А далі – вільна імпровізація у його проявах. Тут увесь клас чекають миті творчості, натхнення у пошуках характерних рис персонажу, «дозрівання» образу у різних модальностях.

Таким чином, основними *теоретико-методичними позиціями* складання комплексних програм є положення про те, що є *спільного* у всіх видах мистецтв: основа – життя; стратегія пізнання світу через художній образ; використання символів, знаків, які сприяють проведенню співставлень, аналогій, встановлення зв'язків між образом та значенням; метод конструювання емоцій: контрасти, ототожнення, співставлення.

Основними операціями *технології поліхудожнього типу* є: пошук контрастів, порушення норми, що відображені у характері лінії (мелодичної, графічної, пластичної), об'ємів, ритму, фактури, кольорових акцентів тощо; інтонаційне відчуття усіх знаків, «емоційних констант», усвідомлення логіки їхньої спільності; усвідомлення авторської позиції, відокремлення авторських асоціацій від власних

аналогій; вихід на власну інтерпретацію, співставлення авторської позиції і своєї особистої.

У процесі пошуку склався наступний *педагогічний інструментарій*: емоційно-образний тренінг; мело-ритмо-пластичне інтонування, звукозапис, кольорописьмо, евристична робота із сюжетом, музичні загадки.

Поліхудожнє виховання дає *позитивні наслідки* як для дітей, так і для вчителів, а саме: надбані учнями знання стають більш «живими»; на уроці створюється ситуація успіху для кожної дитини, що є дуже важливим для її самооцінки; з'являються довірливі відношення між вчителем і учнями; у дітей формується стійкий інтерес до уроку, музики, мистецтва.

В цілому технологія поліхудожнього підходу потребує подальшої розробки різноманітних аспектів застосування у практиці і методиці естетичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Духовна культуродомінантність як виховний ідеал, шлях досягнення / І. Д. Бех. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – К., 2006. – Вип. 9. – С. 6–25.

2. Бузова О. Д. Поліхудожнє виховання як засіб удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів музики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання» / О. Д. Бузова. – К., 2004. – 24 с.

3. Масол Л. М. Теоретико-методологічні засади загальної мистецької освіти та поліхудожнього виховання (культурно-антропологічний підхід) / Л. М. Масол. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2009. – Вип. 30. – С. 180–188.

Бізюк Л.І.

завідувач відділення;

Посохова С.І.

викладач спеціальних дисциплін,

Гірничий коледж

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИКЛАДАЧІВ В ГІРНИЧОМУ КОЛЕДЖІ ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Організація методичної роботи викладачів коледжу спрямована на забезпечення завдань концепції навчального закладу, постійне вдосконалення навчально-виховного процесу, задоволення освітніх